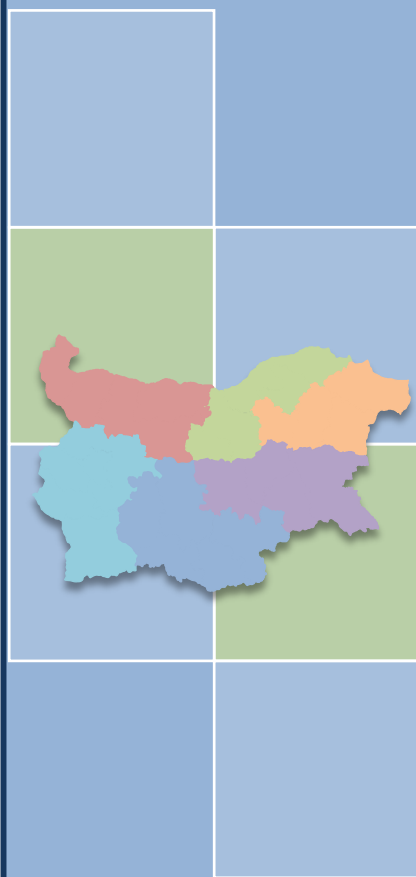

2021

**ДОКЛАД
ОТНОСНО РЕЗУЛТАТИТЕ ОТ
ПОСЛЕДВАЩАТА ОЦЕНКА ЗА
ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА
РЕГИОНАЛНИЯ ПЛАН ЗА
РАЗВИТИЕ 2014-2020 Г. НА
ЮЖЕН ЦЕНТРАЛЕН РАЙОН ОТ
НИВО 2**

Докладът за резултатите от Последващата оценка за изпълнението на Регионалния план за развитие 2014-2020 г. на Южен централен район от ниво 2, е изготвен от екип на „ЕС ПИ КОНСУЛТ БГ“ ООД в изпълнение на договор № РД-02-29-96/23.04.2021 г. за изпълнение на поръчка с предмет: „Разработване на последващи оценки на регионалните планове за развитие (РПР) 2014 - 2020 г.“ с възложител Министерство на регионалното развитие и благоустройството. Заключениеята и тълкуванията, които се съдържат в настоящия документ, представляват експертното мнение на експертите на „ЕС ПИ КОНСУЛТ БГ“ ООД и по никакъв начин не следва да се приемат като становище или официална позиция на Министерство на регионалното развитие и благоустройството.

СЪДЪРЖАНИЕ

Списък на графиките и таблиците	iii
Списък на използваните съкращения.....	iv
I. ВЪВЕДЕНИЕ	5
1. Общи положения	5
2. Методика за оценка напредъка на изпълнението на РПР на ЮЦР	6
II. ПОСТИГНАТИ РЕЗУЛТАТИ ОТ ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА РПР НА ЮЦР.....	9
1. Рамка за изпълнение на РПР на ЮЦР.....	9
2. Степен на постигане на целите на РПР на ЮЦР	11
3. Степен на постигане на глобалните екологични цели по проблемите, свързани с адаптирането на районите към изменението на климата в процеса на изпълнение на РПР на ЮЦР (2014-2020 г.)	12
4. Устойчивост на постигнатите резултати от изпълнението на РПР на ЮЦР 2014-2020 г. от гледна точка на избрани икономически, социални и екологични показатели .	13
5. Общо въздействие от изпълнението на РПР на ЮЦР (2014-2020 г.) към края на периода на действие, на основата на сравнителен анализ на общата социално- икономическа ситуация.....	17
6. Принос към постигане целите на Стратегия "Европа 2020"	20
7. Ефективност и ефикасност на финансовите инструменти и използваните ресурси за изпълнение на РПР	23
III. ИЗВОДИ И ПРЕПОРЪКИ.....	27
1. Обобщена оценка за изпълнението на РПР на ЮЦР.....	27
2. Препоръки за подготовка за следващия програмен период след 2020 г.	30
Източници и референтни документи.....	34

СПИСЪК НА ГРАФИКИТЕ И ТАБЛИЦИТЕ

графика 1.	Взаимовръзки между целите и приоритетите на РПР на ЮЦР	9
графика 2.	Дял на БВП на човек от населението в стандарт на покупателната способност (СПС) от средната стойност на ЕС 27 - %	14
графика 3.	Динамика на растежа на БВП за периода 2004-2020 г. и прогнозни данни за 2021-2022 г.	17
графика 4.	Ръст на БВП за периода 2000-2019 г. на национално ниво, (млн. лв.) и принос на районите от ниво 2, %	18
графика 5.	Коефициент на заетост на населението на възраст 20-64 г., %.....	20
графика 6.	Коефициент на заетост на населението на възраст 55-64 г., %.....	20
графика 7.	Инвестиции в научноизследователска и развойна дейност, % от БВП	20
графика 8.	Дял на преждевременно напусналите образователната система (на възраст 18-24 г.), %.....	20
графика 9.	Дял на 30-34 годишните със завършено висше образование, %	21
графика 10.	Население в риск от бедност или социално изключване, хил. души	21
графика 11.	Договорени и изплатените средства (ОП и ПРСР) общо и по области и сравнение с предвижданията на РПР на ЮЦР, юли 2021.....	23
графика 12.	Концентрация на ресурси в ЮЦР – по програми, млн. лв., 2021	24
таблица 1.	Степен на постигане на заложеното изменение на специфичните индикатори и степен на изпълнение на приоритети (СИП), въз основа на постигнатото изменение на специфичните индикатори	7
таблица 2.	Степен на постигане на целите (СПЦ), въз основа на степента на изпълнение на приоритетите.....	7
таблица 3.	Степен на постигане на целите на ключовите индикатори, съответно принос към националните цели на Стратегията на ЕС "ЕВРОПА 2020"	7
таблица 4.	Степен на изпълнение на Стратегическите цели и техните приоритети, въз основа на постигнатото изменение на специфичните индикатори	11
таблица 5.	Степен на постигане на целите на ключовите индикатори.....	16
таблица 6.	Принос на РПР към постигането на националните цели на Стратегията на ЕС "ЕВРОПА 2020"	21
таблица 7.	Степен на постигане на целите на РПР на ЮЦР към 2020 г.....	28

СПИСЪК НА ИЗПОЛЗВАНИТЕ СЪКРАЩЕНИЯ

БВП	Брутен вътрешен продукт
БДС	Брутна добавена стойност
ЕК	Европейска комисия
ЕЗФРСР	Европейски земеделски фонд за развитие на селските райони
ЕСФ	Европейски социален фонд
ЕС	Европейски съюз
ИСУН 2020	Информационна система за управление и наблюдение на средствата от ЕС в България 2020
ЕФР	Европейски фонд за рибарство
ЕФРР	Европейския фонд за регионално развитие
ЗРР	Закон за регионалното развитие, приет 2008 г., последни изменения и допълнения, ДВ. бр.13 от 2017 г.
КФ	Кохезионен фонд
НСРР	Национална стратегия за регионално развитие 2012-2022 г.
ОСР	Областна стратегия за развитие
ОПР	Общински план за развитие
ОПДУ	ОП "Добро управление" 2014-2020 г.
ОПИК	ОП "Иновации и конкурентоспособност" 2014-2020 г.
ОПОС	ОП "Околна среда" 2014-2020 г.
ОПРЧР	ОП "Развитие на човешките ресурси" 2014-2020 г.
ОПРР	ОП "Региони в растеж" 2014-2020 г.
ОПТТИ	ОП "Транспорт и транспортна инфраструктура" 2014-2020 г.
ПРСР	Програма за развитие на селските райони 2014-2020 г.
ПМДР	Програма за морско дело и рибарство 2014-2020 г.
РПР	Регионален план за развитие
РСР	Регионален съвет за развитие
СЦР	Северен централен район от ниво 2
СЗР	Северозападен район от ниво 2
СИР	Североизточен район от ниво 2
СР	Съвет за развитие при Министерския съвет
ЮЗР	Югозападен район от ниво 2
ЮИР	Югоизточен район от ниво 2
ЮЦР	Южен централен район от ниво 2

I. ВЪВЕДЕНИЕ

1. Общи положения

Регионалният план за развитие на Южния централен район от ниво 2 за периода 2014-2020 г. [РПР на ЮЦР] е приет с Решение № 462 на Министерския съвет от 01.08.2013 г. Териториалният обхват на Южния централен район от ниво 2 [ЮЦР] включва областите Кърджали, Пазарджик, Пловдив, Смолян и Хасково.

Съгласно действащите към момента на изготвяне на оценката разпоредби, наблюдениято и оценката на регионалните планове за развитие за периода 2014 - 2020 г., се довършват по реда, по който са започнали¹.

Съгласно редакцията на ЗРР към момента на приемане на РПР на ЮЦР 2014-2020 г., последващата оценка за изпълнението му е изготвена във връзка с разпоредбата на чл. 34, ал. 1 от *Закона за регионалното развитие*² [ЗРР]. Съгласно ал. 2 на чл. 34 от ЗРР последващата оценка на РПР на районите от ниво 2 включва:

- оценка на степента на постигане целите и устойчивостта на резултатите;
- оценка на общото въздействие;
- оценка на ефективността и ефикасността на използваните ресурси;
- изводи и препоръки относно провеждането на политиката за регионално и местно развитие.

Законът дефинира *държавната политика за регионално развитие*³, като създаваща условия за балансирано и устойчиво интегрирано развитие на районите и общините и обхващаща система от нормативно регламентирани документи, ресурси и действия на компетентните органи, насочени към:

- намаляване на **междурегионалните и вътрешнорегионалните различия** в степента на икономическото, социалното и териториалното развитие;
- осигуряване на условия за **ускорен икономически растеж и високо ниво на заетост**;

¹ § 37 от Преходните и Заключителни разпоредби към Закона за регионалното развитие, изм. и доп. ДВ. бр.21 от 13 март 2020 г.

² обн., ДВ, бр. 50 от 2008 г., в сила от 31.08.2008 г

³ чл. 2, ал. 2 от ЗРР

→ развитие на **териториалното сътрудничество**.

Изпълнението на РПР се отчита чрез **годишните доклади**⁴ за наблюдението на изпълнението на РПР на основата на данните от системата за наблюдение и оценка на регионалния план за развитие. Наблюдението на изпълнението на РПР се осъществява от съответните **Регионални съвети за развитие [РСР]**.

В периода на изпълнение на РПР на ЮЦР 2014-2020 г. са изготвени **седем годишни доклада за наблюдението на изпълнението на РПР**, съответно за 2014, 2015, 2016, 2017, 2018, 2019 и 2020 г.

2. Методика за оценка напредъка на изпълнението на РПР на ЮЦР

За целите на оценката е разработена методика, която определя методите и съответните източници на информация, както и критериите за оценка на изпълнението на РПР. Разработена е *петстепенна оценъчна скала* за оценка на степента на:

- постигане на ключовите показатели на макро ниво и на степента на постигане на показателите по цели на *Стратегията Европа 2020* на регионално ниво и приноса на ЮЦР за постигане на националните цели;
- постигане на заложените целеви стойности на индикаторите за изпълнение (специфични индикатори);
- постигане на глобалните екологични цели и постигане на целевите стойности в края на периода.

Оценени са причините за надхвърляне/непостигане на заложените целеви стойности на индикаторите за изпълнение в края на периода, като е взета предвид изготвената в междинната оценка на РПР на ЮЦР оценка на реалистичността на заложените целеви стойности.

Конструирани са индекси на постигане на приоритетите и целите на РПР:

- **Индекс на постигане по приоритети** – отразява степента на постигане на заложеното изменение на специфичните индикатори за изминалото време;

⁴ чл. 86 и чл. 87 от ППЗРР

→ Индекс на постигане на целите – отразява степента на постигане на заложеното изменение на стойностите на ключови индикатори и цели на регионално ниво по *Стратегията Европа 2020* за оценявания период.

Индексите също се групират в *петстепенни оценъчни скали*. За целите на оценката са използвани следните оценъчни скали и категории:

таблица 1. Степен на постигане на заложеното изменение на специфичните индикатори и степен на изпълнение на приоритети (СИП), въз основа на постигнатото изменение на специфичните индикатори

Скала	Дефиниция	Степен на изпълнение на приоритети
5 ↑	Постигната крайна цел на индикатор над 125%	Напредък, значително над планирания по изпълнение на приоритета/целта
4 ↗	Постигната крайна цел на индикатор между 110 и 125%	Напредък над планирания по изпълнение на приоритета/целта
3 →	100% (между 90 и 110%) постигната крайна цел на индикатор	Постигнат планиран напредък по изпълнение на приоритета/целта
2 ↑	Постигната крайна цел на индикатор между 50 и 90%	Задоволителен напредък по изпълнение на приоритета/целта
1 ↗	Постигната крайна цел на индикатор между 10 и 50%	Ограничен напредък по изпълнение на приоритета/целта
0 →	Постигната крайна цел на индикатор между 0 и 10%	Без напредък по изпълнение на приоритета/целта

таблица 2. Степен на постигане на целите (СПЦ), въз основа на степента на изпълнение на приоритетите

5 ↑	Напредък, значително над планираното по целта
4 ↗	Напредък над планираното по целта
3 →	Постигнат планиран напредък по целта
2 ↑	Задоволителен напредък по постигането на целта
1 ↗	Ограничен напредък по постигането на целта
0 →	Без напредък по постигането на целта

таблица 3. Степен на постигане на целите на ключовите индикатори, съответно принос към националните цели на Стратегията на ЕС "ЕВРОПА 2020"

5 ↑	Постигнат планиран принос, значително над планирания
4 ↗	Постигнат планиран принос над планирания
3 →	Постигнат планиран принос
2 ↑	Задоволителен принос
1 ↗	Ограничен принос
0 →	Без принос

При изготвянето на *последващата оценка* са използвани последните актуални данни за основните индикатори на национално, регионално и областно ниво към края на 2019 и 2020 г. в зависимост от конкретния индикатор.

При анализа на данните за 2020 г., където е необходимо, е отчитана специфичното отражение върху социално-икономическото развитие на мерките за справяне с пандемията от Covid-19.

II. ПОСТИГНАТИ РЕЗУЛТАТИ ОТ ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА РПР НА ЮЦР

1. Рамка за изпълнение на РПР на ЮЦР

1.1. Цели и приоритети за регионално развитие на ЮЦР

Визията, определена в РПР на ЮЦР е "ЮЦР – привлекателно място за живеене, бизнес и туризъм, с по-добри условия за комуникация и съхранено природно, и културно наследство".

РПР на ЮЦР определя четири стратегически цели за развитието на района, конкретизирани чрез десет приоритета.

графика 1. Взаимовръзки между целите и приоритетите на РПР на ЮЦР

СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ 1 Икономическо сближаване в национален и вътрешнорегионален план, базирано на щадящо/екологосъобразно ползване на собствени ресурси	СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ 2 Социално сближаване и намаляване на междуобластните неравенства чрез инвестиции в човешкия капитал и социална инфраструктура	СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ 3 Развитие на трансгранично и транснационално сътрудничество в принос на икономическото и социалното развитие и сближаване	СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ 4 Балансирано териториално развитие чрез укрепване на градовете-центрове, подобряване свързаността в района и качеството на средата в населените места
<p>ПРИОРИТЕТ 1.1. Повишаване конкурентоспособността на малкия и средния бизнес като движеща сила на регионалната икономика</p> <p>ПРИОРИТЕТ 1.2. Развитие на устойчиви форми на туризъм и на културните и творческите индустрии в ЮЦР</p> <p>ПРИОРИТЕТ 1.3. Развитие на инфраструктурата за опазване на околната среда и адаптиране към промените на климата</p>	<p>ПРИОРИТЕТ 2.1. Подобряване на достъпа до образователни, здравни, социални, културни услуги и спорт</p> <p>ПРИОРИТЕТ 2.2. Подобряване на административния капацитет на регионално и местно ниво в полза на гражданите и бизнеса</p>	<p>ПРИОРИТЕТ 3.1. Развитие на трансграничното сътрудничество и мобилизиране потенциала на периферните гранични територии</p> <p>ПРИОРИТЕТ 3.2. Развитие на междурегионалното и транснационалното сътрудничество за постигане на стратегическите цели на план</p>	<p>ПРИОРИТЕТ 4.1. Подкрепа за интегрирано и устойчиво градско развитие и подобряване на вътрешнорегионалната свързаност</p> <p>ПРИОРИТЕТ 4.2. Подобряване на свързаността на района в национален и международен план</p> <p>ПРИОРИТЕТ 4.3. Подобряване качеството на живот в селските райони</p>

Оценката на постигнатите резултати от изпълнението на РПР на ЮЦР, степента на постигане на целите, както и ефективността на използваните ресурси е изготвена въз основа на анализ на информация от официални статистически източници (НСИ, ЕВРОСТАТ), *Годишните доклади за наблюдение на изпълнението на РПР на ЮЦР (2014-2020) за 2014, 2015, 2016, 2017, 2018, 2019 и 2020 г.*, данни от *Информационната система за управление и наблюдение на средствата от ЕС в България 2020* (ИСУН 2020) и *Интегрираната система за администриране и контрол (ИСАК)*⁵, както и данни, публикувани на интернет страниците на Програмите за териториално сътрудничество 2014-

⁵ <http://iacs-online.dfz.bg/apex/f?p=100:43:4349657656453329>

2020 г., данни от финансовото изпълнение на национални програми, финансиращи проекти, попадащи в обхвата на мерките, предвидени в РПР, данни за изпълнението на държавния бюджет за съответните години от периода 2014-2020 по отношение на предоставени целева субсидия за капиталови разходи на общините в обхвата на ЮЦР.

В РПР на ЮЦР са определени индикативните финансови ресурси за изпълнение на плана за периода 2014-2020 г. в размер на **5 164,7 млн. лв.**, като от структурните инструменти на ЕС, е предвиден принос от ЕФРР в размер на **1 953,05 млн. лв.**, от други фондове на ЕС – **1 563,95 млн. лв.**, от национално публично финансиране – **878,85 млн. лв.**, частно финансиране – **521,12 млн. лв.**, от други финансови инструменти – **247,73 млн. лв.**

За мерките, реализирани със средства от държавния бюджет и бюджетите на общините, свързани с политиката за регионално развитие, в периода 2014-2020 г. липсва систематизирана информация, която да позволява тяхното обвързване с целите и приоритетите на РПР на ЮЦР. Частично, такава информация е събрана чрез *Годишните доклади за наблюдение на изпълнението на РПР на ЮЦР*, като тя е отразена при оценката на напредъка по изпълнение на отделните приоритети чрез съответните специфични индикатори.

При оценка на степента, в която са постигнати крайните цели (2020 г.) на специфичните индикатори на РПР на ЮЦР е използвана информация от *Годишните доклади за наблюдение на изпълнението за 2014, 2015, 2016, 2017, 2018, 2019 и 2020 г.*

Орган за провеждане на държавната политика за регионално развитие в ЮЦР е РСР на ЮЦР.

1.2. Прилагане принципа на партньорство

Осъществява се координация и взаимодействие между членовете на РСР, членовете на РКК и Секретариата на РСР. Подобро е взаимодействието с централните и териториалните структури на изпълнителната власт при изпълнението на решенията на РСР.

С проведените съвместни заседания на РСР и РКК е подобрена координацията между областите, общините, министерствата и социално-икономическите партньори за ефективно и ефикасно провеждане на държавната политика на територията на района, посредством адекватно планиране, изпълнение, наблюдение и оценка на стратегическите

и планови документи на национално, регионално и местно ниво, касаещи регионалното развитие и опазването на околната среда в ЮЦР.

1.3. Наблюдение и оценка на изпълнението на РПР на ЮЦР

В съответствие с предвижданията на НСРР системата от индикатори за наблюдение и оценка на РПР на ЮЦР се състои от две основни групи индикатори – предварително установени в национални и европейски стратегически документи (Стратегия "Европа 2020", макроикономическите критерии към НСРР, глобалните цели за опазване и възстановяване на околната среда) и специфични индикатори за наблюдение на отделните приоритети на плана. Част от специфичните индикатори са **дефинирани нееднозначно и/или за тяхното изпълнение е трудно да бъде събрана достоверна информация** без да бъдат извършвани прекомерни разходи. Необходимо е прецизиране на конкретни индикатори, както и на подхода за определяне на базова и целеви стойности за някои от тях.

Анализът на определените междинни и крайни цели на ключовите индикатори за изпълнение на РПР на ЮЦР показва, че е прилаган **амбициозен подход** при определяне на целевите стойности на **ключовите индикатори, което се отразява и на степента на изпълнение на заложените цели.**

2. Степен на постигане на целите на РПР на ЮЦР

Напредъкът по изпълнение на отделните приоритети на РПР на ЮЦР е оценен въз основа на постигане целите на съответните специфични индикатори. Степента на постигане на стратегическите цели е оценена въз основа на напредъка по техните приоритети. В допълнение е оценен и приноса на изпълнението на плана към постигане на показателите по Европа 2020.

таблица 4. Степен на изпълнение на Стратегическите цели и техните приоритети, въз основа на постигнатото изменение на специфичните индикатори

Цели и приоритети	Средно за приоритет – скала	Средно за цел
Стратегическа цел 1: Икономическо сближаване в национален и вътрешнорегионален план базирано на щадящо/екологосъобразно ползване на собствени ресурси		4 ↗
<i>Приоритет 1.1.</i> Повишаване конкурентоспособността на малкия и средния бизнес като движеща сила на регионалната икономика	3 →	
<i>Приоритет 1.2.</i> Развитие на устойчиви форми на туризъм и на културните и творческите индустрии в ЮЦР	5 ↑	

Цели и приоритети	Средно за приоритет – скала	Средно за цел
<i>Приоритет 1.3.</i> Развитие на инфраструктурата за опазване на околната среда и адаптиране към промените на климата	4 ↗	
Стратегическа цел 2: Социално сближаване и намаляване на междуобластните неравенства чрез инвестиции в човешкия капитал и социална инфраструктура		5 ↑
<i>Приоритет 2.1.</i> Подобряване на достъпа до образователни, здравни, социални, културни услуги и спорт	5 ↑	
<i>Приоритет 2.2.</i> Подобряване на административния капацитет на регионално и местно ниво в полза на гражданите и бизнеса	5 ↑	
Стратегическа цел 3: Развитие на трансгранично и транснационално сътрудничество в принос на икономическото и социалното развитие и сближаване		3 →
<i>Приоритет 3.1.</i> Развитие на трансграничното сътрудничество и мобилизиране потенциала на периферните гранични територии	3 →	
<i>Приоритет 3.2.</i> Развитие на междурегионалното и транснационалното сътрудничество за постигане на стратегическите цели на план	3 →	
Стратегическа цел 4: Балансирано териториално развитие чрез укрепване на градовете-центрове, подобряване свързаността в района и качеството на средата в населените места		4 ↗
<i>Приоритет 4.1.</i> Подкрепа за интегрирано и устойчиво градско развитие и подобряване на вътрешнорегионалната свързаност	4 ↗	
<i>Приоритет 4.2.</i> Подобряване на свързаността на района в национален и международен план	5 ↑	
<i>Приоритет 4.3.</i> Подобряване качеството на живот в селските райони	3 →	

3. Степен на постигане на глобалните екологични цели по проблемите, свързани с адаптирането на районите към изменението на климата в процеса на изпълнение на РПР на ЮЦР (2014-2020 г.)

РПР на ЮЦР (2014-2020 г.) определя седем индикатора за наблюдение и оценка на степента на постигане на глобалните екологични цели по проблемите, свързани с адаптирането на районите към изменението на климата. За част от индикаторите не е налична информация на ниво NUTS2. В годишните доклади за изпълнение на РПР на ЮЦР не е извършен анализ на глобалните екологични индикатори.

Данни за емисиите на парникови газове на човек от населението са налични на национално ниво, като за 2019 г. са 8,1 тона CO₂ – еквивалент.⁶ В периода 2006-2019 г. индикаторът на национално ниво намалява с 3,6%. Следвайки сходна тенденция, индикаторът на регионално ниво в ЮЦР намалява до стойности над поставената цел 2020.

⁶ Евростат

В периода 2010-2019 г. **наличността на дълготрайни материални активи с екологично предназначение** в ЮЦР се увеличават с 134%, като районът е на трето място от районите от ниво 2 с дял (14,8%) от стойността за страната към 2019 г.

НСИ представя данни за индикаторите **Разходи за ДМА с екологично предназначение и Разходи за ДМА с екологично предназначение на човек от населението** за 2019 г. на национално ниво (няма представителност на ниво район). Разходи за дълготрайни материални активи с екологично предназначение в страната през 2019 г. са - 2308,05 млн., като разходите за опазване на околната среда на човек от населението са 330,8 лв.

Наличните данни за индикатора **Регионален индекс за климатична сигурност**⁷ са актуални към 2008 г., като актуални данни към 2019 г. не са публикувани.

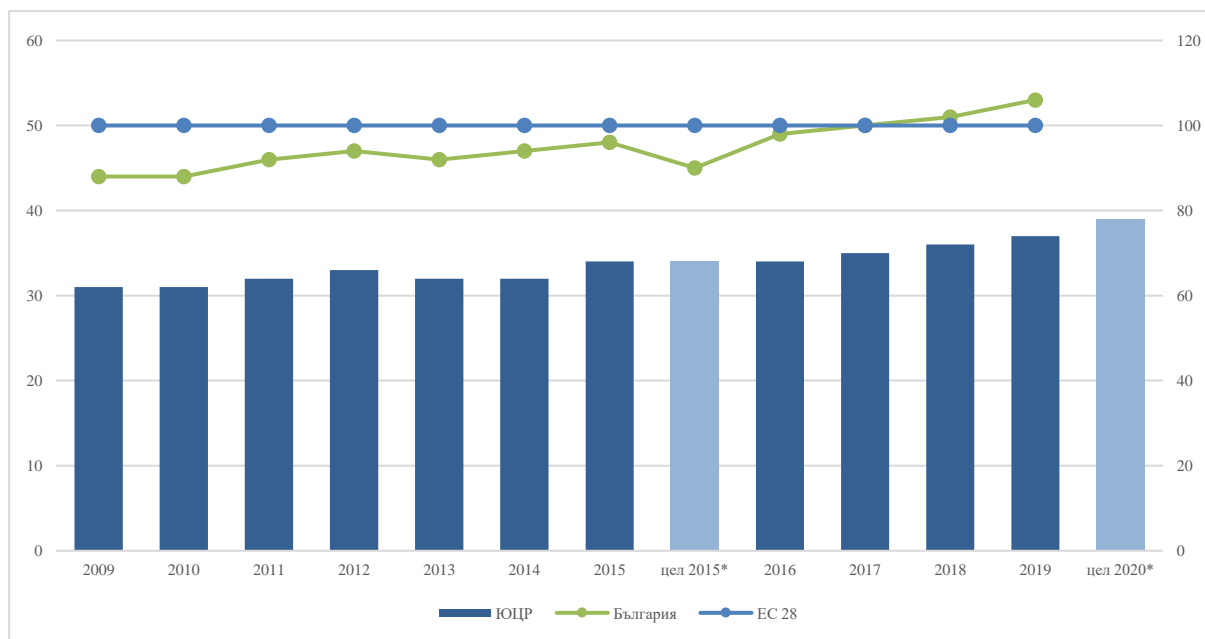
4. Устойчивост на постигнатите резултати от изпълнението на РПР на ЮЦР 2014-2020 г. от гледна точка на избрани икономически, социални и екологични показатели

Динамиката в развитието на стойностите на ключовите национални показатели е в основата на оценката на устойчивостта на постигнатите резултати от изпълнението на РПР на ЮЦР 2014-2020 г. Разглеждането на постигнатото в периода в сравнителен план – с останалите райони от ниво 2 и средните стойности за страната представя тенденциите в общото развитие на ЮЦР и в каква степен постигнатите резултати могат да бъдат устойчиви в периода след 2020 г.

Достигнатото ниво на показателя *БВП на човек от населението (лв.)* още през 2015 г. надхвърля както междинната целева стойност, така и цел 2020. **Ръстът спрямо базата 2010 г. е 74,5%, което го нарежда на второ място по напредък след СЦР.** В резултат, за периода 2014-2019 г. стойността му **нараства с 0,5% от БВП на национално ниво, като заедно с ЮЗР са двата района, които регистрират растеж.** Сравнението със стойностите на останалите райони от ниво 2, показва, че не са налице промени – въпреки лекия ръст на приноса в националния БВП, **ЮЦР остава на четвърто място през целия период след ЮЗР, СИР и ЮИР.** Динамиката на развитието на показателя може да бъде определена като стабилна и ограничено нарастваща в периода 2014-2019.

⁷ Разработен по проект „Региони за устойчива промяна” (“Regions for sustainable change”, RSC 0301R1) по програма INTERREG IVC на ЕС

графика 2. Дял на БВП на човек от населението в стандарт на покупателната способност (СПС) от средната стойност на ЕС 27 - %

Източник: НСИ, ЕВРОСТАТ

В периода 2014-2020 г. темпът на растеж на индикатора „*дял на БВП на човек от населението в СПС от средната стойност на ЕС*“ се забавя и макар, че междинната цел е постигната, това забавяне влияе на постигането на цел 2020, което, макар и близо до, е под поставената цел към 2020 г. (37 при цел 39%).

Коефициентът на икономическа активност(15+ навършени години) е **неустойчив в целия период**, като през 2020 г. намалява до 53,8% или под междинната целева стойност (54,1%) и значително под целевата стойност за 2020 г. (56%). Активността остава по-ниска с 1,7 процентни пункта и от средното за страната. Потвърждава се предвиждането в междинната оценка, че поставената цел 2020 (56%) като амбициозна. Сравнението със стойностите на останалите райони от ниво 2, показва, че са налични **негативни промени** – от второ място след ЮЗР през 2014 г., ЮЦР се нарежда на четвърто място в следващите години, а през кризисната 2020 г. минава на предпоследна, пета позиция, като след него остава само СЗР. През целия период **нивота на заетост остават под средното за страната**, като разликата нараства в периода 2017-2019 г.

Нарастването на годишна база на *делът на чуждестранни преки инвестиции* в ЮЦР е значимо в периода 2014-2019 г., като най-бърз растеж на индикатора се наблюдава през 2017 и 2018 г., като през 2019 г. е постигнат ръст спрямо 2014 г. от 37,6% - третият по

големина в страната след ЮЗР и СЦР. Нарастването в дела на национално ниво е с 0,6%, което го поставя на второ място по растеж след ЮИР. В предкризисната 2019 г. ръстът спрямо 2014 г. е 1,4%.

Коефициентът на безработица (15+ навършени години) намалява съществено след 2013 г. и през 2020 г. достига 3,4% при 5,1% средно за страната. Целевата стойност за 2020 г. (7%) е значително преизпълнена, като на практика е постигната още през 2016 г. През периода ЮЦР се нарежда на второ място след ЮЗР по този показател, а през кризисната 2020 г. е районът с най-нисък коефициент на безработица – 3,4% или с 1/3 по-ниско от средното за страната.

Общият доход на лице от домакинство нараства съществено в периода 2014-2020 г., като стойността за 2020 г. от 6 239 лв. е по-висока от поставената цел за 2020 г. (4650 лв.), като тя е била постигната още през 2017 г. В сравнение с останалите райони от ниво 2, ЮЦР запазва сравнително ниски нива на доходи, като през периода 2014-2016 г. е на последно място в сравнение с останалите райони от ниво 2. Следва период на значим растеж, като през 2018 и 2019 г. ЮЦР се нарежда на трето място по доходи след ЮЗР и СЦР. Кризата през 2020 г. обаче отново го връща на пета, предпоследна позиция сред шестте района.

В периода 2014-2020 г. *дельт на населението, свързано с ПСОВ* нараства с 13,8%, като този ръст основно е осъществен през 2015 спрямо 2014 г. (12,5%) и вероятно се дължи на завършването на проекти, финансирани в периода 2007-2013 г. След 2015 г. ръстът е 1,3%. Налице са спорадични проблеми с водоснабдяването – в периода нараства *дела на населението с режим на водоподаване*, но през годините показателят се променя неустойчиво.

Дельт на обслужваното население от системи за организирано сметосъбиране остава висок през целия период – от 99,6% през 2013 до 99,9% през 2018 г. Не особено устойчива е тенденцията за нарастване на *дела на предадените за предварително третиране битови отпадъци* – за периода 2013-2018 г. количеството предварително третирани битови отпадъци нараства с 29%, като следва да се отбележи, че такава предварителна обработка на практика се извършва само в област Пловдив и в област Хасково. Съответно с 36% намаляват и *директно депонираните битови отпадъци*, което е най-малкият процент намаление сред шестте района от ниво 2. Насърчаването на мерки в

посока устойчиво управление на е със значителен потенциал за положително въздействие върху състоянието на околната среда на ЮЦР.

таблица 5. Степен на постигане на целите на ключовите индикатори

Ключови индикатори	Степен на постигане на заложеното изменение – цел 2020 г.	Принос към постигане на целите на ключовите индикатори
БВП на човек от населението, лв.	5 ↑	Постигнат планиран принос, значително над планирания
Дял на БВП на човек от населението от средната стойност на ЕС 28, %	2 ↑	Задоволителен принос
Коефициент на безработица на населението на 15 и повече навършени години, %	5 ↑	Постигнат планиран принос, значително над планирания
Коефициент на икономическа активност на населението на 15 и повече навършени години, %	1 ↗ (2 ↑) ⁸	Постигнат ограничен напредък (2019 – постигнат задоволителен напредък)
Общ доход на лице от домакинство, лв.	5 ↑	Постигнат планиран принос, значително над планирания

Анализираното развитие на ключовите индикатори разкрива разнопосочни по своята посока и устойчивост тенденции. Значителният ръст на БВП на човек от населението се дължи в голяма степен на икономическия растеж в област Пловдив и в известна на този в област Хасково. Този икономически растеж се отразява и върху доходите, които нарастват чувствително до 2019 г. Като цяло, тенденциите за растеж са крехки, видно от изоставането на района през кризисната 2020 г. по отношение на доходите, както и предвид ограничената икономическа активност през целия период. Оценената степен на постигане на заложеното изменение и приноса им към постигане на целите на ключовите индикатори за развитие на ЮЦР към 2020 г. разкриват необходимост от подкрепа на факторите за нарастване на икономическата активност на населението и възможностите за активизиране на социално-икономическите процеси в останалите области на ЮЦР (без Пловдив) в положителна посока предвид потенциала на района по отношение на

⁸ Постигнатият напредък за 2019 г. е оценен като задоволителен. Covid-19 оказва влияние върху постигнатата през 2020 г. стойност на индикатора, като напредъкът за 2020 г. е оценен като ограничен

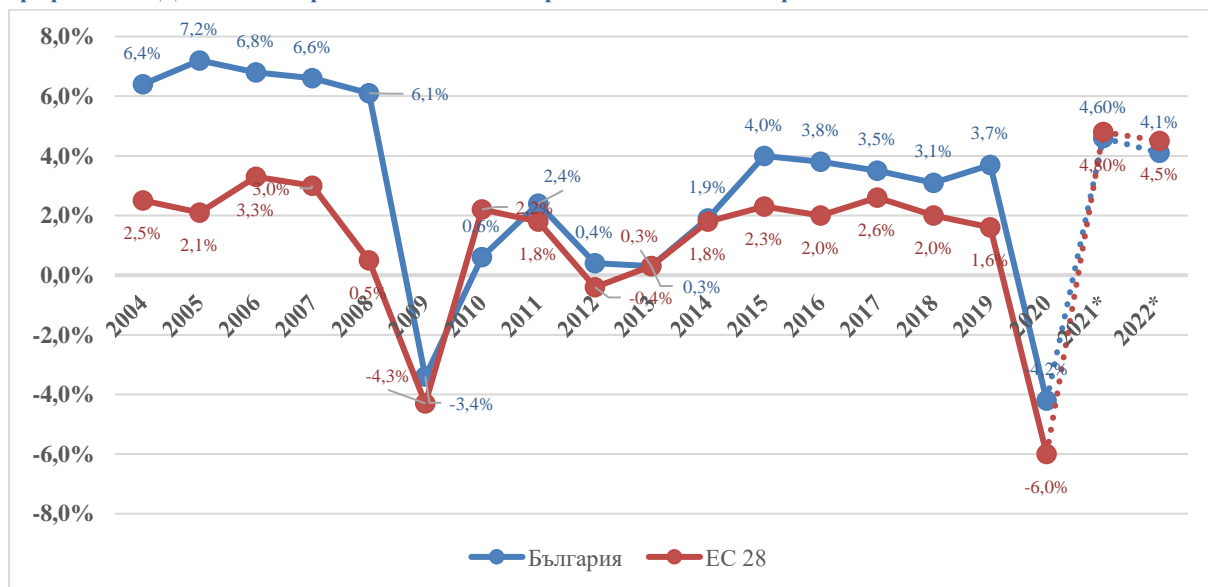
научната дейност, човешкия капитал, технологичното обновление, развитието на селското стопанство и туризма.

5. Общо въздействие от изпълнението на РПР на ЮЦР (2014-2020 г.) към края на периода на действие, на основата на сравнителен анализ на общата социално-икономическа ситуация

Социалното и икономическото развитие на ЮЦР през периода 2014-2020 г. се характеризира с положителна промяна на ключовите макроикономически индикатори. Това се дължи основно на общата динамика на развитието на страната след 2012 г., изразяваща се в нарастване на БВП с темпове по-бързи от средните за ЕС, които, макар и частично, възстановяват в известна степен растежа от преди 2009 г. Данните потвърждават направените прогнози, че до 2020 г. темпът на растеж на БВП на страната ще изпреварва средния за ЕС 28.

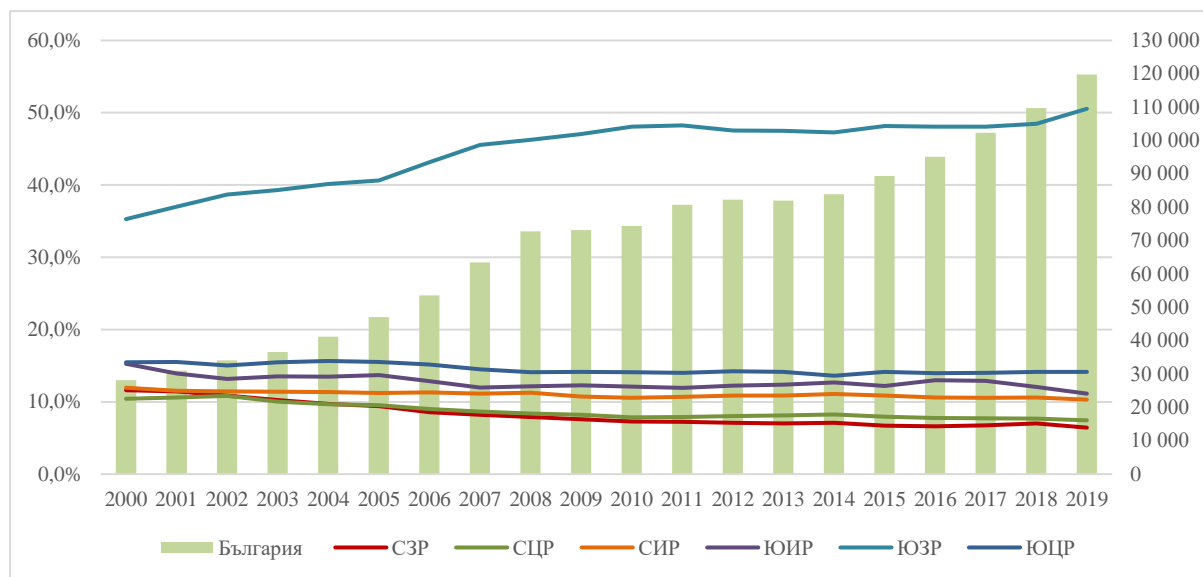
Рязкото влошаване на макроикономическия климат през 2020 г. в резултат на разпространението на Covid-19 има сериозно отражение върху ключовите макроикономически индикатори. През 2020 г. динамиката на растеж на БВП на национално ниво спада до -4,2 % или под нивата на индикатора през 2009 г. Темпът на намаляване на БВП на национално ниво е по-нисък от средния за ЕС.

графика 3. Динамика на растежа на БВП за периода 2004-2020 г. и прогнозни данни за 2021-2022 г.

Източници: НСИ, ЕВРОСТАТ, ЕК Генерална дирекция "Икономически и финансови въпроси"

графика 4. Ръст на БВП за периода 2000-2019 г. на национално ниво, (млн. лв.) и принос на районите от ниво 2, %

Източник: НСИ, ЕВРОСТАТ

В периода 2014-2019 г. приносът на ЮЦР в общия БВП остава устойчив с тенденция на слабо нарастване, като през 2019 г. приносът е 14,2%, което нарежда района на второ място след ЮЗР.

За периода 2014-2020 г. се наблюдава ограничен напредък в преодоляването на вътрешнорегионалните различия в ЮЦР.

Постигнатите резултати от изпълнението на РПР на ЮЦР в областта на пазара на труда в общия случай определят и сравнително ефективното въздействие в тази сфера на осъществените мерки от плана. Ниските нива на безработица на регионално ниво обаче не кореспондират с тенденциите в област Смолян, където през 2019 г. коефициентът на безработица (15-64) остава далеч над средното за страната, а след 2018 г. безработицата в област Пазарджик започва да нараства. Младежката безработица е едно от най-съществените негативни явления на пазара на труда в страната. Анализът на дела на безработните лица във възрастовата група 15-24 години идентифицира наличния проблем в ЮЦР. Делът на безработните младежи 15-24 години намалява устойчиво след 2013 г., като през 2017 и 2018 г. намалява под средния за страната.

Развитието на малките и средни предприятия в ЮЦР илюстрира устойчив, макар и сравнително нисък икономически растеж на района спрямо средното за страната.

Нарастването на приходите от дейността на МСП е съпроводено от устойчивост на дела на заетите лица в тези предприятия в района.

Делът на ЮЦР в приходите от нощувки общо за страната нараства в периода 2014-2019 г. от 9,7 до 10,3%. Данните показват наличие на потенциал за устойчиво развитие на туризма след преодоляване на последствията от кризата с Covid-19.

Към 2019 г. областите в обхвата на ЮЦР са с разнородни, но сравнително високи стойности по показателя дял на пътната настилка в добро състояние.

Основен принос към постигане целите за опазване на околната среда имат мерките, свързани с рехабилитацията и разширяването на ВиК мрежата в ЮЦР.

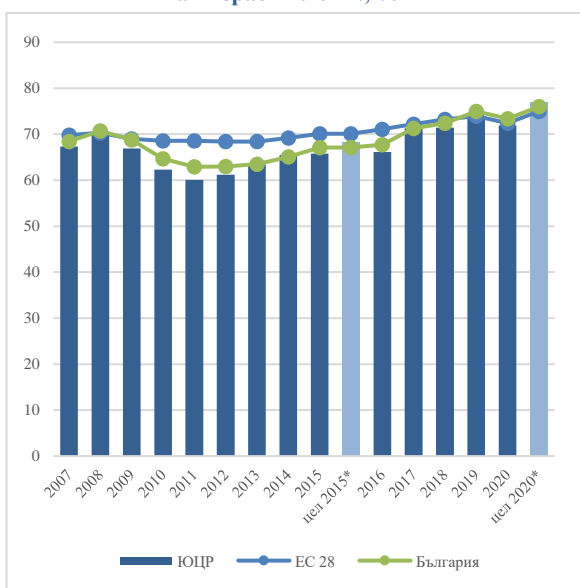
В периода 2014-2019 г. е регистрирано съществено нарастване на дела на населението в ЮЦР, свързано с пречиствателни станции за отпадъчни води (ПСОВ) – с над 13%. Делът на населението, свързано с обществена канализация остава на практика непроменен за периода – нарастването е едва с 2,3%. През 2019 г. делът на населението, свързано с канализация без пречистване е намалял с 11,5% спрямо 2013 г., като в най-голяма степен това е свързано с намалението в областите Кърджали, Пазарджик и Пловдив. В периода 2014-2019 г. се наблюдават ограничени проблеми с водоснабдяването, като дела на населението с режим на обществено водоснабдяване в ЮЦР към 2019 г. е около 1,4%. **Инвестициите в инфраструктурата за управление на отпадъци оказват положително въздействие върху процесите в ЮЦР.** За периода 2014-2018 г. населението в района, обхванато от системи за събиране на отпадъци нараства от 99,6 до 99,9%.

Нарастването на разходите за НИРД (хил. лв.) в периода е значително - над три пъти. Броя на персонала, зает с НИРД през периода също нараства над два пъти спрямо 2014 г. Повишаването на стойностите на двата показателя е в резултат на насърчаване изпълнението в района на иновативни проекти като част от мерките, подкрепяни от ОПИК. Това повишаване обаче все още оказва ограничено положително въздействие върху основните икономически резултати на ЮЦР.

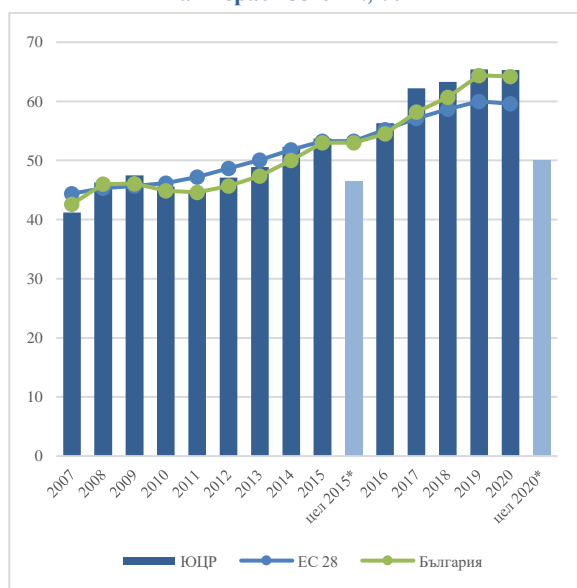
6. Принос към постигане целите на Стратегия "Европа 2020"

Изпълнението на РПР следва да допринася изпълнението на поетите от България национални ангажименти по отношение постигане целите на Стратегията "Европа 2020". Дефинираните индикатори обективно измерват напредъка при реализацията на най-важния стратегически документ на ниво ЕС и до голяма степен отразяват и постигането на стратегическите цели на РПР. За тяхното проследяване НСРР определя техните целеви стойности на регионално ниво.

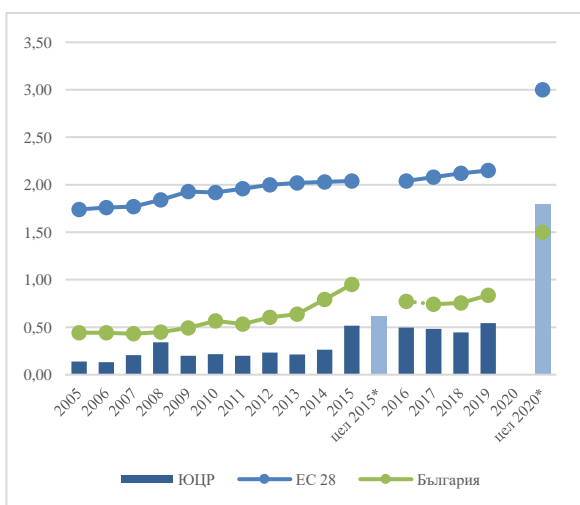
графика 5. Коефициент на заетост на населението на възраст 20-64 г., %

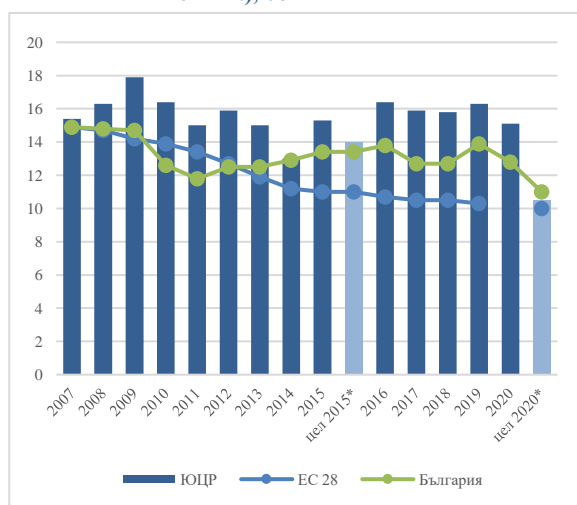
графика 6. Коефициент на заетост на населението на възраст 55-64 г., %

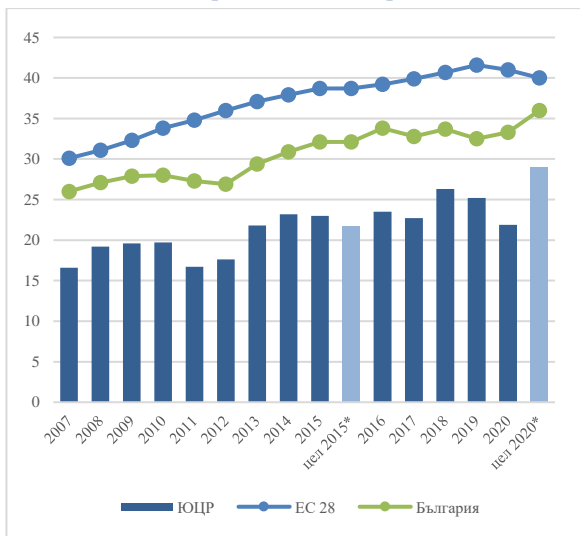
графика 7. Инвестиции в научноизследователска и развойна дейност, % от БВП

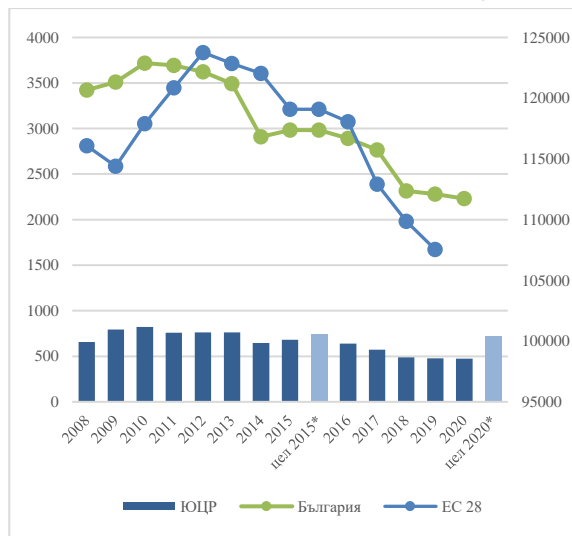
графика 8. Дял на преждевременно напусналите образователната система (на възраст 18-24 г.), %

графика 9. Дял на 30-34 годишните със завършено висше образование, %

графика 10. Население в риск от бедност или социално изключване, хил. души

Източник: НСИ, ЕВРОСТАТ

таблица 6. Принос на РПР към постигането на националните цели на Стратегията на ЕС "ЕВРОПА 2020"

Индикатори "Европа 2020"	Степен на постигане на заложеното изменение – цел 2020 г.		Принос на РПР към постигането на националните цели
	2019	2020	
Коефициент на заетост на населението на възраст 20-64 навършени години, %	2 ↑	2 ↑	Задоволителен принос
Коефициент на заетост на населението на възраст 55-64 г.	5 ↑	5 ↑	Постигнат принос, значително над планирания
Инвестиции в научноизследователска и развойна дейност, % от БВП	1 ↗		Ограничен принос
Дял на преждевременно напусналите образователната система (на възраст 18-24 г.), %	2019	2020	2019 - Без принос
	0 →	1 ↗	2020 - Ограничен принос
Дял на 30-34 годишните със завършено висше образование, %	2019	2020	2019 - Задоволителен принос
	2 ↑	1 ↗	2020 - Ограничен принос
Население в риск от бедност или социално изключване, хил. души	2019	2020	Постигнат принос, значително над планирания

Данните показват, че целевите стойности за четири от шестте индикатора не са изпълнени към 2020 г. Кризата с Covid-19 не оказва ограничено влияние върху степента на постигане на индикаторите, което може да бъде разглеждано и в направения в междинната оценка извод за силно амбициозен подход при определяне на целевите стойности на индикаторите за наблюдение.

Инвестициите в научноизследователска и развойна дейност, като % от БВП, се увеличават неравномерно в периода след 2014 г., като по-значителен е техния ръст през 2015 и 2019 г. Въпреки, че напредъкът по постигане на междинната цел за 2015 г. на регионално ниво е близо 84%, с което приносът за изпълнението на *Стратегическа цел*

I на РПР на ЮЦР е бил задоволителен, напредъкът по постигане на целта към 2020 г. на регионално ниво е едва 30% и може да бъде определен като **незадоволителен**. Предвид високите нива на разходи за НИРД, постигнати към 2019 г. ЮЦР има потенциал да се доближи до целевата си стойност за 2020 г. **Специфично внимание следва да се обърне на проследяване връзката и зависимостта на показателя от инвестициите от ОПИК, насочени в подкрепа за внедряване на иновации в предприятията, вкл. стартиращи, както и за разработване на продуктови и производствени иновации. Следва да се оцени въздействието върху ЮЦР и останалите райони – СЦР, СИР и ЮИР, на приоритизирането на този вид инвестиции към СЗР.**

Коефициентът на заетост на населението на възраст 20-64 навършени години нараства след 2014 г., като успява да достигне заложената междинна цел за 2015 г. през 2016 г. Темпът на нарастване се забавя след 2017 г. и през 2020 г. индикаторът достига стойност 71,9% - под целевата стойност за 2020 г. (77%). Потвърждава се предвиждането в междинната оценка, че въпреки ръста в заетостта, съответстващ на средното за страната, потенциалът за постигане на целевата стойност на индикатора за 2020 г. е **сравнително ограничен, предвид нейната амбициозност**. В периода ЮЦР се нарежда между второ и четвърто място по заетост на населението на възраст 20-64 навършени години.

Коефициентът на заетост на населението на възраст 55-64 г. нараства след 2014 г., като ръстът е по-значителен през 2016 и 2017 г. Целевата стойност на индикатора за 2015 г., както и тази за 2020 г. са **надхвърлени значително** още през 2014 г. Надхвърлени са и целевите стойности на национално и европейско ниво.

Промените в *дела на преждевременно напусналите образователната система (на възраст 18-24 г.)* са разнопосочни на годишна база, като се регистрира по-значително повишение през 2016 – 2019 г. Междинната целева стойност на индикатора за 2015 г., както и целевата стойност за 2020 г. **не са постигнати**. Потвърждава се предвиждането в междинната оценка, че предвид тенденцията на национално ниво за слабо повишаване на дела, потенциалът за постигане на целевата стойност за 2020 г. е ограничен.

Нарастването на *дела на 30-34 годишните със завършено висше образование* също е неустойчиво като тенденция, с по-значително повишаване през 2018 г. Въпреки, че междинната цел на индикатора за 2015 г. (21,65) е надхвърлена (23), предвид темпа на нарастване на стойността и значителният спад през 2020 г., до нива под тези към 2014 г., целта към 2020 г. **не е изпълнена**.

Делът на населението в риск от бедност или социално изключване намалява след 2014 г., като междинната цел за 2015 г., както и цел 2020 са постигнати.

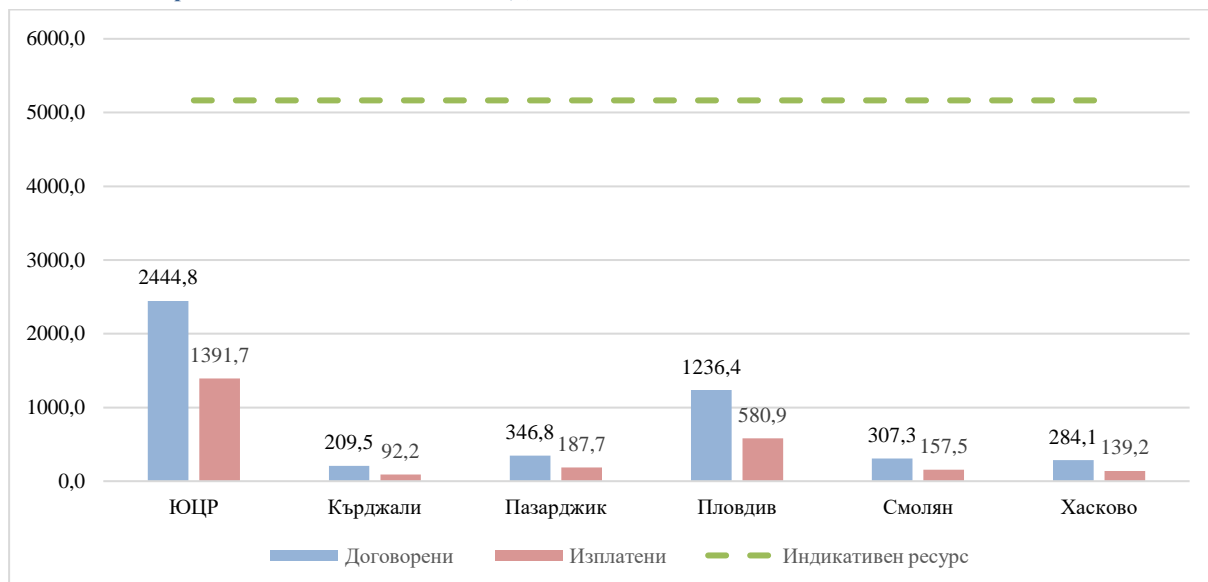
Постигнат е ограничен принос в изпълнението на национални ангажименти по отношение постигане целите на Стратегията Европа 2020, като **не се очаква постигане на планираното по изоставащите показатели** въпреки продължаващото договаряне на средства и изпълнение на мерки в обхвата на оперативните програми до края на 2023 г.

Към момента, НСИ не проследява на ниво NUTS2 промените на индикаторите по целите 20/20/20 по отношение на климата и енергийното потребление. В тази връзка не могат да бъдат посочени източници на достоверна информация за проследяването им и съответно не са включени в последващата оценка на РПР на ЮЦР.

7. Ефективност и ефикасност на финансовите инструменти и използваните ресурси за изпълнение на РПР

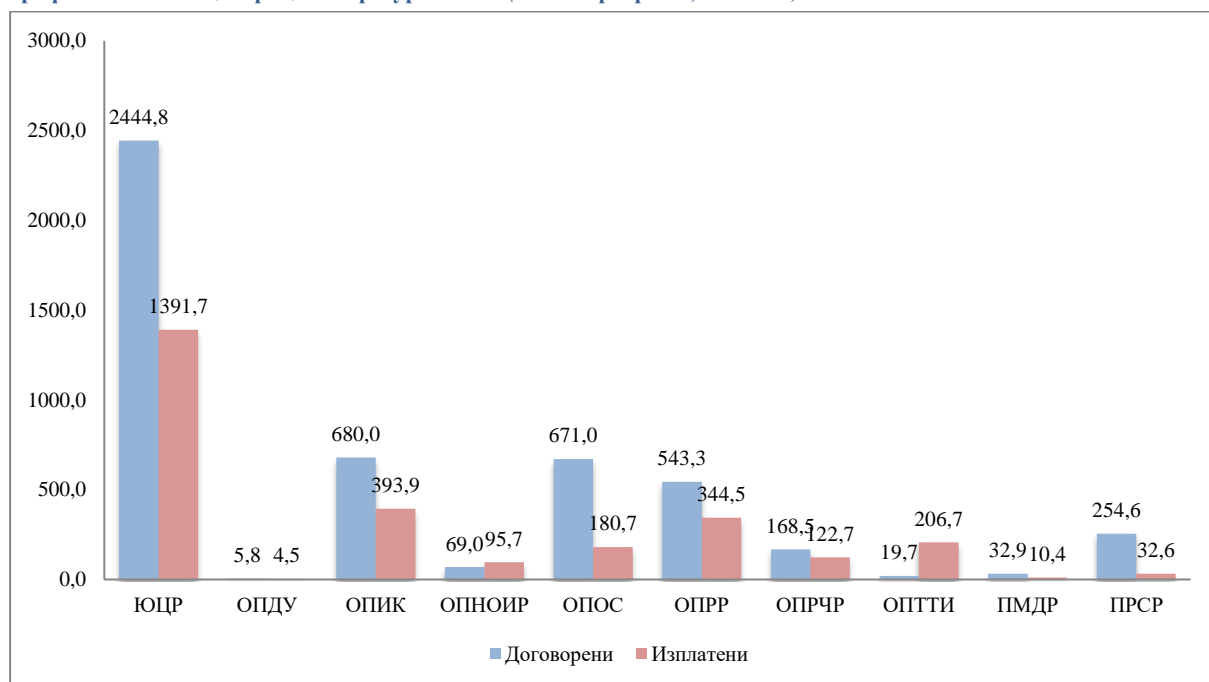
Оценено е съответствието на договорените средства по програмите, финансирани от фондовете на ЕС с планираните необходими финансови ресурси за изпълнението на РПР на ЮЦР.

графика 11. Договорени и изплатените средства (ОП и ПРСР) общо и по области и сравнение с предвижданията на РПР на ЮЦР, юли 2021

Източник: ИСУН2020

графика 12. Концентрация на ресурси в ЮЦР – по програми, млн. лв., 2021

Източник: ИСУН2020

Към юли 2021 г. договорените средства по програми, финансирани от фондовете на ЕС представляват 47,3% от планираните индикативни финансови ресурси за осъществяване на целите на РПР на ЮЗР за периода 2014-2020 г., а сумата на изплатените средства е 26,9% от планираните индикативни финансови ресурси до 2020 г. Частните средства в това договорено финансиране са близо 306,5 млн. лв. (222,2 млн. лв. – ОПИК и ОПРЧР, 73,2 млн. лв. по ПРСР и 11,1 млн. лв. по ПМДР), което представлява 58,8% от планираните частни ресурси в размер на 521,1 млн. лв. Нарастването на договорените частни ресурси се дължи на приоритизирането на инвестициите в района, финансирани чрез ОПИК. В допълнение са договорени 44,7 млн. лв. по ОП Храни, финансирана от Фонда за европейско подпомагане на най-нуждаещите се. Фондът предоставя първоначална базова подкрепа на най-уязвимите граждани, засегнати от форми на крайна бедност, които са твърде откъснати от пазара на труда, за да могат да се възползват от мерките за социално приобщаване на ЕСФ. Прогнозата за постигане на планираните нива на финансов ресурс е "ограничена", предвид възможното договаряне на средства по оперативните програми до края на 2022 г. и възможно изплащане на средства за допустими разходи до края на 2023 г., както и приносът на националното публично участие – национален и местни бюджети.

Делът на договорените в ЮЦР средства по области е разпределен по следния начин: Пловдив – 50,6%, Пазарджик – 14,2%, Хасково – 11,6%, Смолян – 12,6%, Кърджали – 8,6%. Разпределението на дела на средствата, които са изплатени (от общата сума на договорените в ЮЦР) е съответно Пловдив – 23,8%, Пазарджик – 7,7%, Хасково – 5,7%, Смолян – 6,4%, Кърджали – 3,8%.

Основен дял във финансирането на мерките за изпълнение на РПР на ЮЦР към момента на последващата оценка имат ОПОС (27,4%), ОПИК (27,8%), ОПРР (22,2%), ПРСР (10,4%) и. Значим е делът на договореното финансиране и по ОПРЧР (6,9%) и ПМДР (1,3%).

Делът на мерките за предотвратяване последствията от кризата с Covid-19 от общата договорена сума по ОПИК е 12,07%, от които 1,2% са насочени в сектора на туризма, а други 0,9% в транспортния сектор. Ресурсите на програмата за справяне с кризата, насочени към ЮЦР са втори по размер след тези за ЮЗР. Въпреки специфично насоченото към Covid-19 мерки финансиране, с ресурс от над 597 млн. лв. ОПИК остава с основен принос за технологичното обновление и развитие на иновациите в предприятията в ЮЦР за периода.

Приносът на оперативните програми, финансирани от ЕФРР, ЕСФ, КФ и ЕЗФРСР за изпълнението на приоритетите на РПР на ЮЦР е оценен въз основа на информацията за на договорените и изплатените финансови ресурси по източници спрямо целите на плана. За мерките, свързани с изпълнението на РПР на ЮЦР в периода 2014-2020 г., реализирани със средства от държавния бюджет, от бюджетите на общините, от международни финансови институции, както и за частните инвестиции (извън съфинансирането по ОП), липсва систематизирана информация, която да позволява тяхното обвързване с целите и приоритетите на плана.

Към началото на 15 юли 2021 г. в ЮЦР са договорени 47,3% от договорените средства по Оперативни програми. 56,9% от договорените средства са сертифицирани и изплатени. Предвид възможността за договаряне на средства до края на 2022 г. и средствата, осигурени от националния и местните бюджети, **очакванията за постигане на заложенния общия размер на средствата за реализация на РПР на ЮЦР са ограничени.**

Към юли 2021 г. е налице концентрация на финансовите ресурси за изпълнение на мерки и дейности, свързани със *Стратегически цели 1 и 3* на РПР на ЮЦР, в чийто

обхват попадат основните инфраструктурни проекти, опазване на околната среда, градското развитие, като и тези свързани с развитието на насърчаване на икономика на иновациите.

III. ИЗВОДИ И ПРЕПОРЪКИ

1. Обобщена оценка за изпълнението на РПР на ЮЦР

Визията и главната цел, определени в РПР на ЮЦР остават актуални. Рамката на стратегическите цели и определените приоритети, като цяло съответстват на проблемите и нуждите на ЮЦР. В периода на изпълнение не е определен ясен механизъм за обвързване с целите и приоритетите на плана на мерките, реализирани със средства от държавния бюджет и от бюджетите на общините, което рефлектира и върху ограничената възможност за оценка на приноса на тези средства към постигане целите на плана.

Обобщението на анализа на показателите за изпълнението на стратегическите цели на РПР на ЮЦР показва, че:

- Анализът на измененията в демографския профил на района показва наличие на устойчива тенденция на намаляване на населението, но ЮЦР ще продължи да отговаря на изискванията за район от **ниво 2** по *Регламент (ЕО) № 1059/2003 г.* и за целия програмен периода след 2020 г.
- Броят на населеното на област **Смолян (109 425 души)** не отговаря на изискванията на *Регламент (ЕО) № 1059/2003 г.*, според който населението в административните единици от **ниво 3**, следва да бъде най-малко **150 000 души**.
- Социалното и икономическото развитие на ЮЦР през периода 2014-2017 г. се характеризира с **положителна промяна** на ключовите макроикономически индикатори.
- В периода 2014-2019 г. приносът на ЮЦР в общия БВП остава **устойчив с тенденция на слабо нарастване**, като през 2019 г. приносът е 14,2%, което **нарежда района на второ място след ЮЗР**. Различията по отношение на *БВП на глава от населението* се увеличават, въпреки по-бързия растеж в област Кърджали. Ръстът на показателя в област Хасково се забавя. Ограничена положителна тенденция се наблюдава по отношение на *безработицата*. Стойностите за 2020 г. за областите Кърджали, Хасково⁹ и Пловдив са по-ниски от средните за страната, като област Пазарджик е била в тази група до

⁹ Следва да се има предвид, че НСИ определя данните за област Хасково за 2019 и 2020 г. като такива с ниска достоверност. Същото се отнася и за данните за област Кърджали за целия период 2014-2020 г.

2018 г. Въпреки тенденцията за намаляване, значителна остава безработицата в област Смолян. Различията по отношение на заетостта спрямо 2014 г. **се увеличават**, въпреки нарастването на коефициента на заетост. За това увеличаване допринасят област Пловдив, която след 2017 г. изпреварва останалите области, със стойностите на показателя са над средните за страната. Различията в *размера на средна годишна заплата на наетите лица по трудово и служебно правоотношение* се запазват, като темпът на нарастване на индикатора във всички области в периода 2014-2020 г. е сходен.

таблица 7. Степен на постигане на целите на РПР на ЮЦР към 2020 г.

Цели на РПР на ЮЦР	Индекс на постигане на целите
Стратегическа цел 1: Икономическо сближаване в национален и вътрешнорегионален план базирано на щадящо/екологосъобразно ползване на собствени ресурси	4 ↗
Стратегическа цел 2: Социално сближаване и намаляване на междуобластните неравенства чрез инвестиции в човешкия капитал и социална инфраструктура	5 ↑
Стратегическа цел 3: Развитие на трансгранично и транснационално сътрудничество в принос на икономическото и социалното развитие и сближаване	3 →
Стратегическа цел 4: Балансирано териториално развитие чрез укрепване на градовете-центрове, подобряване свързаността в района и качеството на средата в населените места	4 ↗

Постигнат е напредък над планирания по реализацията на приоритетите, чрез които се реализира **Стратегическа цел 1**, чрез което е постигнат и планирания напредък по нея. Напредък над планираното е налице в областта на развитието на инфраструктурата за опазване на околната среда и адаптиране към промените на климата. Напредък, значително над планирания е постигнат в областта на развитието на туризма и културните и творческите индустрии. Напредък в рамките на планирания е постигнат по отношение на подкрепата за малкия и средния бизнес, иновациите и инвестициите.

По двата приоритета на **Стратегическа цел 2** е постигнат напредък, значително над планирания, като почти всички индикатори по приоритети постигат и целите за 2020 г. още през 2015 г. **Фокусирането** върху подкрепа за образованието и заетостта ще бъде значим фактор за повишаване на произведената БВП и доходите в ЮЦР и през следващия планов период.

Изпълнението на мерките по отделните приоритети на **Стратегическа цел 3** се характеризира с планиран напредък. По Приоритет 3.1 е постигнат планирания напредък

чрез осъществяваните проекти/инициативи за трансгранично сътрудничество. По Приоритет 3.2 е постигнат задоволителен напредък чрез развитие на междурегионално и транснационално сътрудничество.

Стратегическа цел 4 е изпълнена в рамките на програмния период до 2020 г. Изпълнението на мерките по Приоритет 4.1 на Стратегическа цел 4 се характеризира с напредък над планираното. Наблюдава се изразен напредък в изпълнението на мерки, свързани с повишаване дела на населението в територии с подобрена транспортна и комуникационна свързаност в агломерационните ареали на големите градове. Напредъкът по изпълнението на Приоритет 4.2 е значително над планирания, постигнат чрез инвестиции в транспортна инфраструктура. Напредъкът по изпълнението на Приоритет 4.3 е съгласно планирания предвид интервенцията на финансиращи програми в областта на подобряване качеството на живот в селските райони.

Предвид това, че договорените средства за изпълнение на мерките по РПР на ЮЦР до юли 2021 г. представляват 56,9% от планираните индикативни финансови ресурси за осъществяване на целите на РПР на ЮЦР за периода 2014-2020 г. **е наличен ограничен потенциал за нарастване на дела на инвестициите в района и потенциално постигане на заложения общ размер на средствата за реализация на РПР на ЮЦР**, като се отчита възможното договаряне на средства по оперативните програми до края на 2022 г. и възможно изплащане на средства за допустими разходи до края на 2023 г., както и приносът на националното публично участие – национален и местни бюджети.

В заключение, направеният анализ на изпълнението на РПР на ЮЦР показва, че определената в него рамка на политиката за регионално развитие на ЮЦР като цяло се изпълнява чрез инструментите на политиката за сближаване и съответното национално съфинансиране. Същевременно е ясна необходимостта от по-конкретно адресиране на бъдещите мерки към специфичните икономически и социални проблеми на района, в контекста на общите структурни предизвикателства пред развитието, свързани с конкурентоспособността на района и способността му да предложи привлекателна и устойчива среда за предприятия и местните жители – иновации, работещи институции, опростяване на бизнес средата, инфраструктура.

2. Препоръки за подготовка за следващия програмен период след 2020 г.

Анализите на европейско ниво, насочени към приоритетите на следващия планов период посочват, че финансирането на ЕС трябва да бъде съсредоточено в области, в които добавена стойност за целия Съюз може да бъде достигната в най-висока степен, вкл. социално приобщаване, заетост, развитие на уменията, научни изследвания и иновации, изменение на климата, енергиен и екологичен преход. Области, в които политиката на сближаване оказва положително въздействие са и подкрепата за МСП, здравеопазването и социалната инфраструктура, транспортната и цифровата инфраструктура, както и овладяването на последиците от миграцията и глобализацията.

Новият законодателен пакет за политиката на сближаване е публикуван в Официален вестник на Европейския съюз на 30 юни 2021 г. Новия подход създава възможности Европа да се възстанови след кризата с Covid-19 по справедлив и териториално балансиран начин и да ориентира регионалните икономики към бъдещ устойчив растеж въз основа на както на цифров, така и на зелени преход.

След дискусия на национално ниво по предложения¹⁰ за промени в обхвата на районите от ниво 2 в Република България в контекста на *Общата класификация на териториалните единици за статистически цели* в Европейския съюз, съгласно *Регламент (ЕО) № 1059/2003 г.* е взето решение за запазването на обхвата на шестте района от ниво 2 и за периода 2021-2027 г., което осигурява съпоставимост на съответната статистическа информация за динамиката на индикаторите за социално-икономическото развитие, като база наблюдение и оценка на планираните мерки.

В началото на 2020 г. с цел оптимизация на системата от документи за стратегическо планиране на регионалното и пространственото развитие¹¹, са извършени промени за периода след 2021 г., като се предвижда изготвяне на Национална концепция за регионално и пространствено развитие; интегрирани териториални стратегии за развитие на регионите за планиране от ниво 2; и планове за интегрирано развитие на община. Към средата на 2021 г. процеса на подготовка на документите е в напреднала фаза. Разработен е проект на Интегрирана териториална стратегия за развитие на Южен централен регион¹², който отчита изводите на изготвения Актуализиран Социално-икономически

¹⁰ Изготвени от Работна група, създадена от министъра на регионалното развитие и благоустройството

¹¹ Чл.8 от ЗРР, обн. ДВ бр. 21 от 2020 г.

¹² Версия към 30 юни 2021 г.

анализ на районите в Република България¹³. В напреднала фаза е и процеса по програмиране на програмния период 2021-2027 г. и подготовката на финални версия на оперативните програми, финансирани от фондовете на ЕС. Определен е състава на състава на Регионален съвет за развитие на Южен централен регион за планиране, като са проведени процедури за определяне на представители на икономическия сектор и на юридически лица с нестопанска цел (ЮЛНЦ) за общественополезна дейност, които да бъдат включени в него¹⁴.

С оглед предстоящото финализиране на изготвения проект на Интегрирана териториална стратегия за развитие на Южния централен регион за периода 2021-2027 г. следва да бъдат отчетени следните идентифицирани при последващата оценка нужди:

- Изготвяне на тематични оценки, свързани с изпълнението на РПР на ЮЦР 2014-2020 и/или за конкретни мерки, които са планирани и/или се изпълняват с цел установяване на ефективни подходи за адресиране и преодоляване на вътрешно регионалните различия, вкл. на оценка на съответствието на работната сила с нуждите на бизнеса на квалифицирана работна ръка, както и идентифициране на мерки, свързани с подкрепа на трудовата мобилност (нарастване на БВП и икономически бум в област Пловдив); анализ и оценка на причините за намаляването на *дела на хората между 30-34 г. с висше образование*, въпреки наличието на университетски центрове в Пловдив и динамиката в икономическото развитие в района; анализ на възможностите за влиянието на трансграничното сътрудничество за развитието на туризма и селските райони.
- Планиране на мерки за насърчаване динамика на растеж, насочени към интегрирано въздействие върху състоянието и ефективността на регионалните фактори като човешки капитал, свързваща инфраструктура, бизнес инфраструктура, **използване на геостратегическото местоположение и развитие трансграничното сътрудничество, гарантиране възможности за осъществяване на справедлив преход** към неутрална по отношение на климата икономика специфични проблеми на регионалния трудов пазар, технологична

¹³ изготвен от Националния център за териториално развитие ЕАД

¹⁴ В съответствие с предвижданията на чл. 31 и чл. 32 от Правилника за прилагане на закона за регионалното развитие (ППЗРР), приет с Постановление № 183 от 4 август 2020 г. на Министерския съвет и във връзка с т. 10 от Приложение 2 и Приложение 3 към ППЗРР

готовност, иновационен потенциал, капацитет на администрацията и електронно управление.

- Предвиждане на специфични мерки за подкрепа, оставащи извън директните цели на мерките, финансирани от политиката за сближаване на ЕС и насочване на национален ресурс за съхраняване и развитие на райони/общини със специфични характеристики предвид продължаващото нарастване на вътрешнорегионалните различия в ЮЦР.
- Планиране на система от индикатори за наблюдение на напредъка и оценка на изпълнението на Интегрираната териториална стратегия за развитие, която осигурява ясна обвързаност на избраните индикатори с оценката на напредъка на съответните приоритети и цели, определяне на целеви стойности на индикаторите, които отразяват по реалистичен начин съществуващите тенденции и очакваното въздействие от планираните мерки и чието изменение може да бъде ефективно наблюдавано на регионално ниво. Системата от индикатори следва да бъде конструирана по начин, осигуряващ наличието на надеждна, постоянно обновяваща се и достъпна информация на ниво район информация.
- Гарантиране на информационно и техническо осигуряване на процеса на наблюдение чрез изграждане на механизъм за системно натрупване и обмен на информация, включващ източниците, начините и периодичността за събиране, обработка и анализиране на информация, вкл. изготвяне на модел на годишен доклад за наблюдение на изпълнението на ИТСР, който да осигури съпоставимост на представяната на годишна база информация за напредъка по специфичните индикатори за изпълнение на плановия документ.
- Осигуряване на систематизирана информация за мерките, насочени към постигане на съответните цели в ИТСР и реализирани със средства от държавния бюджет и/или бюджетите на общините.
- Предвиждане използване за целите на планирането и анализа на развитието на съвременни информационни системи като ГИС и съответния софтуер за създаване и обработка на данни, включително геопространствени данни, които биха подпомогнали процеса на наблюдение и оценка.

- Прилагане на стандартите за обществени консултации, вкл. изготвяне на консултативен документ, предоставяне на навременна информация и на обратна връзка относно мотивите за приемане или отхвърляне на постъпили предложения и коментари.
- Използване на възможностите на технологиите за привличане и разширяване кръга участници от заинтересованите групи при проучване, представяне и оценка на целите и мерки в обхвата на ИТСР, вкл. за осигуряване на безопасна среда поради епидемията от Covid-19. Прилагането на технологични решения не следва да отменя необходимостта от спазване на стандартите за обществени консултации, както и не следва да създава неравнопоставеност при достъпа до процеса на взимане на решения.

Тези действия ще осигурят възможност за преодоляване или най-малко значително смекчаване на ефектите от актуалните предизвикателства пред развитието на Южния централен район.

ИЗТОЧНИЦИ И РЕФЕРЕНТНИ ДОКУМЕНТИ

- Регионален план за развитие на Северозападен район от ниво 2, приет с Решение № 459 на Министерския съвет от 01.08.2013 г.*
- Регионален план за развитие на Северен централен район от ниво 2, приет с Решение № 461 на Министерския съвет от 01.08.2013 г.*
- Регионален план за развитие на Североизточен район от ниво 2, приет с Решение № 460 на Министерския съвет от 01.08.2013 г.*
- Регионален план за развитие на Югозападен район от ниво 2, приет с Решение № 457 на Министерския съвет от 01.08.2013 г.*
- Регионален план за развитие на Южен централен район от ниво 2, приет с Решение № 462 на Министерския съвет от 01.08.2013 г.*
- Регионален план за развитие на Югоизточен район от ниво 2, приет с Решение № 458 на Министерския съвет от 01.08.2013 г.*
- Предварителни оценки на РПП на районите от ниво 2 за периода 2014-2020 г.*
- Национална стратегия за регионално развитие на Република България за периода 2012-2022 г., приета с Решение № 696 на Министерския съвет от 24.08.2012 г.*
- Национална програма за развитие БЪЛГАРИЯ 2020, приета Решение № 1057 на Министерския съвет от 20.12.2012 г.*
- Национална концепция за пространствено развитие 2013-2025 г., приета с решение на Министерския съвет по Протокол № 47.61 от 19.12.2012 г.*
- Национална програма за реформи на Република България в изпълнение на стратегията "Европа 2020", актуализация 2017 г., приета с Решение № 280 на Министерския съвет от 18.05.2017 г.*
- Междинна оценка на Националната стратегия за регионално развитие на Република България 2005-2015 г., приета с Протокол № 22.1 на Министерския съвет от 08 юни 2011 г.*
- Междинни оценки за изпълнението на Регионалните планове за развитие на районите от ниво 2 за периода 2007-2010 г., приети с решение на Министерския съвет по Протокол №28.3 (ЮЗР) от 20.07.2011 г. и решения 29.46 (ЮИР), 29.47 (СЗР), 29.48 (СИР), 29.49 (СЦР) и 29.50 (ЮЦР) по протокол от 27.07.2011 г.*
- Годишни доклади за изпълнение на наблюдение на изпълнението на РПП на ЮЦР (2014-2020) за 2014, 2015, 2016, 2017, 2018, 2019 и 2020 г.*
- Европа 2020. Стратегия за устойчив, интелигентен и приобщаващ растеж. Брюксел, 3.3.2010 г. COM(2010) 2020*
- Оперативна програма "Добро управление" 2014-2020 г.*
- Оперативна програма "Иновации и конкурентоспособност" 2014-2020 г.*
- Оперативна програма "Околна среда" 2014-2020 г.*
- Оперативна програма "Развитие на човешките ресурси" 2014-2020 г.*
- Оперативна програма "Региони в растеж" 2014-2020 г.*
- Оперативна програма "Транспорт и транспортна инфраструктура" 2014-2020 г.*

Програма за развитие на селските райони 2014-2020 г.

Програма за морско дело и рибарство 2014-2020 г.

Регламент (ЕО) № 1059/2003 г. на Европейския парламент и на Съвета от 26 май 2003 година за установяване на обща класификация на териториалните единици за статистически цели (NUTS), Официален вестник на ЕС, L 154 от 21.6.2003 г., последни промени Официален вестник на ЕС L 322, 29.11.2016 г.

Закон за регионалното развитие, обн., ДВ, бр. 50 от 2008 г., в сила от 31.08.2008 г., последни изменения и допълнения, ДВ, бр.13 от 2017 г.

Правилник за прилагане на Закона за регионалното развитие, приет с ПМС № 216 от 2.09.2008 г., обн., ДВ, бр. 80 от 2008 г., в сила от 31.08.2008 г., последни изм. и доп., бр. 50 от 2016 г.

Закон за управление на средствата от европейските структурни и инвестиционни фондове, обн., ДВ, бр. 101 от 2015 г., последни изм. и доп., бр. 85 от 2017 г.

Методически указания за разработване на Национална стратегия за регионално развитие 2012-2020 г., Регионални планове за развитие, Областни стратегии и Общински планове за развитие за периода 2014-2020 г., Заповед №РД-02-1402 от 22.11.2011 г. на министъра на регионалното развитие и благоустройството

Анализ на състоянието и тенденциите за промени в обхвата на районите от нива 1, 2 и 3 в Република България в контекста на общата класификация на териториалните единици за статистически цели в Европейския съюз, Министерство на регионалното развитие и благоустройството, ФРМС Консулт ЕООД, София, ноември 2013 г.

Моят регион, моята Европа, нашето бъдеще – седми доклад за икономическото, социалното и териториалното сближаване, Европейска комисия, 2017 г.

Информационна система за управление и наблюдение на структурните инструменти на ЕС в България – ИСУН, <http://umispublic.minfin.bg/>

Информационна система за управление и наблюдение на структурните инструменти на ЕС в България – ИСУН2020, <http://2020.eufunds.bg/>

Национален статистически институт – <http://www.nsi.bg/>

Евростат – <http://eurostat.ec.europa.eu>

Портал за обществени консултации – <http://www.strategy.bg>